

Kliimaseaduse taust ja põhisuunad

Kliimaministeerium

8. mai 2024

Sisukord:

1. VÄLJA TÖÖTATAVA SEADUSEELNÕU TAUST JA PÕHISUUNAD	2
2. KASVUHOONEGAASIDE HEITKOGUSTE ÜLDEESMÄRGID	3
2.1 Energeetika: vähese heitega energiatootmine ja tõhus energiakasutus.....	3
2.2 Tööstus: vähese heitega ja suuremat lisandväärtust pakkuv tööstus	5
2.3 Transport: keskkonnasõbralik transport ja parem liikuvus	7
2.4 Hooned: energiatõhusad hooned ja kvaliteetne ruumiloome.....	11
2.5 Jäätmemajandus: väärindame maksimaalselt olemasolevat ja soodustame ringmajandust....	13
2.6 Põllumajandus: keskkonnasõbralik toidutootmine	15
2.7 Maakasutus: elurikkust toetav ja süsinikku siduv maakasutus	18
3. KLIIMAKINDLA MAJANDUSE SOODUSTAMINE	23

---

1. VÄLJA TÖÖTATAVA SEADUSEELNÕU TAUST JA PÕHISUUNAD

Koostatav seadus loob aluse kliimakindlaks majanduseks, seades kasvuhoonegaaside heitkoguste eesmärgid, soodustades puhaste tehnoloogiate kasutuselevõttu ning ressursside suuremat väärimdamist. Seeläbi väheneb negatiivne mõju keskkonnale ja kliimale ning paraneb inimeste elukeskkond. Puhtaid tehnoloogiaid soodustades ja seda toetavat infrastruktuuri arendades suureneb ettevõtjate konkurentsivõime, sh vähenevad nii inimeste kui ettevõtete pikaajalised püsikulud läbi energiatõhususe suurendamise ja taastuvate energiaallikate turule tulemise. Lisaks tekivad uued tööstused ja konkurentsivõimelised majandusharud. Valdkonnad, kus Eestil on kliimakindlalt majanduses konkurentsieelis on: kliima- ja keskkonnavaldkonna digilahendused, rannikumajandus, Eestis toodetavad kütused (nt biometaan), uute maavarade kasutuselevõtt ja materjalide ringlussevõtt ning ressursside efektiivsem ja kõrgem väärimdamine (puit, jäätmed jm) ning suures mahus taastuenergia, mis toob madalama energia hinna ning võimaldab uute tööstuse arengut ka siis kui Eesti riigina kliimaeesmärgid täidab.

Seaduses seatavad kasvuhoonegaaside heitkoguste eesmärgid annavad selguse, kuidas jõuda kliimanetraalsuseni aastaks 2050. Samuti loob seadus eelduse juba aset leidvate kliimamuutustega paremaks kohanemiseks, toetades samal ajal liigirikkuse säilimist, looduslike ökosüsteemide head seisundit ja toimimist ning aidates kaitsta praegust ja tulevasi põlvkondi kliimamuutuste kahjuliku mõju eest.

Seaduses seatavad eesmärgid ja põhimõtted annavad investeerimiskindluse ettevõtjatele pikaajaliste otsuste tegemiseks, andes ettenähtavuse kliimapoliitika pikaajaliste eesmärkide osas.

Olulised suunad kavandatavas seaduses on järgmised:

- Teeme ruumi uuele tööstusele – tööstuse heite maht saab kasvada aastaks 2030 kahekordseks;
- Avalik sektor loobub 2040. aastal fossiilkütuste kasutamisest, va valdkonnad, kus puuduvad tehnoloogilised alternatiivid;
- Elektritootmine, sh varustuskindlus on alates 2040.a CO2 heite vaba;
- Soojuse tootmine on alates 2040. a CO2 heite vaba;
- Uusi maavara kaevandamise lube põlevkivi kaevandamiseks antakse ainult selliste põlevkivikeemia või muude toodete tootmise eesmärgil, mis ei ole kasutatavad kütuste ega energiakandjatena;
- Suuremates linnades viiakse ühistransport aastaks 2040 üle nullheitele, sh suuremate linnade taksod nullheitele aastaks 2035;
- Avaliku sektori administratiivne masinapark on 2035 aastaks nullheitega;
- Uute tehnoloogiate kasutuselevõtuks antakse tegevusload lihtsustatud ja kiirendatud korras
- 30% riigi CO2 müügist saadavatest vahenditest suunatakse erasektori investeringuteks uutesse tehnoloogiatesse ja energiaefektiivsusesse;
- 25% riigihangetest sisaldavad 2030. aastaks ühe hindamiskriteeriumina CO2 heidet;
- Koostatakse koos ettevõtete ja tehnoloogia arendamise teekaarti CO2 heite vaba tehnoloogia kasutuselevõtuks;
- Ühtlane raiemaht, mille raames raied ei ületa majandusmetsade netojuurdekasvu ehk majandusmetsa tagavara raiete tagajärjel ei kahane;
- Looma võimaluse eraldi metsaistandike rajamiseks, mis tagab parema ressursi kättesaadavuse puidu kestvustoodeteks ja puidukeemiaks;

- Muudame turba tootmise kaevandamise lubade väljaandmise põhimõtteid nii, et see toob kaasa turbatootmise CO2 heite 12% vähenemise 2030. aastaks ning märgaladest lähtuva heite vähendamise 100% aastaks 2050.
- Edaspidi on turba kaevandamise lubade väljastamise tingimuseks selle alates 2035. aastast Eestis suurem väärindamine.

2. KASVUHOONEGAASIDE HEITKOGUSTE ÜLDEESMÄRGID

Prognooside kohaselt avaldavad kasvuhoonegaaside üldisele heitkogusele suurimat mõju elektritootmine, põlevkiviõli tootmine, turbatööstus, metsaraie ja raadamine, maanteetransport ning põllumajandus.

Kõiki heitkoguseid mõjutab enim põhimõtteline eesmärk, mille kohaselt avalik sektor loobub 2040. aastal fossiilkütuste kasutamisest, va valdkonnad, kus puuduvad alternatiivid, näiteks riigikaitse ja teatud sisejulgeoleku valdkonnad.

Kliimakindla majanduse seadusega seatakse sektorite ülesed ja sektoripõhised eesmärgid tagamaks sujuv trajektor kliimanetraalsuseni jõudmiseks aastaks 2050.

Sektoripõhised eesmärgid seatakse energeetika, tööstuse, hoonete, transpordi, põllumajanduse, jäätmete ja maakasutuse sektoritele. Eraldi sektoripõhiste eesmärkide seadmine on vajalik suurema õigusselguse ning seeläbi ja investeerimiskindluse tagamiseks.

Seaduseelnõus seatakse sektorite ülesed heitkoguste vähendamise eesmärgid võrreldes viimase 2024. aasta märtsis valminud riikliku inventuuri andmetega ehk 2022. aasta kasvuhoonegaaside heitkogusega järgmiselt:

- 1) 2030. aastaks ei ületa kasvuhoonegaaside heitkogused 2022. aasta taset ehk Eesti on vähendanud heitkoguseid vähemalt 59% võrreldes 1990. aastaga (prognoos koos taastuvenergia arendamisega - 66% võrreldes 1990. aastaga);
- 2) 2035. aastaks -29% (-71% võrreldes 1990. aastaga);
- 3) 2040. aastaks -57% (-82% võrreldes 1990. aastaga);
- 4) 2050. aastaks kliimanetraalsuse saavutamine.

2.1 Energeetika: vähese heitega energiatootmine ja tõhus energiakasutus.

Puhtast energiast, millel on mõistlik hind, peab saama Eesti konkurentsieelis, mis annab põhjuse Eestis hoida ja siia tuua uusi investeeringuid.

Energiasektori heitkoguseid mõjutavad enim kolm põhimõttelist eesmärki:

1. Aastal 2030 toodetakse samas mahus taastuvelektrit kui on tarbimise kogumaht
2. Elektritootmine, sh varustuskindlus on alates 2040.a CO2 heite vaba
3. Soojuse tootmine on alates 2040. a CO2 heite vaba

Energeetikasektori suurem panus võimaldab luua nn heitepuhvri tööstusele, selleks et Eestisse saaks tulla uut tööstust. Seejuures on võimalik Eestisse tulla ka tööstusel, mis võib tänaste tehnoloogiate juures olla heitemahukas, kuid mille tooted panustavad kliimakindla majanduse eesmärkidesse.

Kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärkideks:

- 1) 2030. aastaks -37% võrreldes 2022. aastaga ehk -85% võrreldes 1990. aastaga;
- 2) 2035. aastaks -45% võrreldes 2022. aastaga ehk -87% võrreldes 1990. aastaga;
- 3) 2040. aastaks -84% võrreldes 2022. aastaga ehk -96% võrreldes 1990. aastaga.

Eesmärkide seadmisel on arvestatud, et 2030. aastaks lisandub elektrisüsteemi 1200MW mahus gaasielektrijaamu elektri varustuskindluse tagamiseks. Need jaamad töötavad algul maagaasil ja alates 2040. aastast alternatiivkütustel ehk CO₂-heite vabalt. Lisaks on arvestatud, et kogu elektri ja soojuse tootmine muutub CO₂-heite vabaks hiljemalt aastaks 2040.

Eesmärkide täitmiseks on vaja rakendada lisaks olemasolevatele meetmetele ja eeltoodule järgmisi tegevusi:

- täiendav taastuvelektri vähempakkumine mahus 4+4 TWh,
- täiendav EL-i heitkogustega kauplemise süsteemi (edaspidi HKS) mitte kuuluvate ehk alla 20 MW nimisoojusvõimsusega kaug-, lokaal- ja kohtkütteseadmete renoveerimine või asendamine.

Olulisemate olemasolevate ja lisameetmete maht, kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaal ja rakendamise eest vastutav sektor on esitatud allolevas tabelis.

Meede	Heite vähendamise potentsiaal		Meetme maht	Olemasolev või lisanduv meede	Vastutaja
	t CO ₂ ekv aastas keskmiselt aastatel 2025–2030	t CO ₂ ekv aastas keskmiselt aastatel 2030–2040			
1. Tuule- ja päikeseenergia osakaalu suurendamine elektritootmises (100%-ni siseriiklikult tarbimisest aastaks 2030), sh					
Taastuvelektri tootmiseseadmete rajamise hoogustamine vähempakkumiste kaudu	5 928 000	5 928 000	4+4 TWh	Lisanduv	Riik
Elektri varustuskindluse tagamine CO ₂ -heite vabalt alates 2040. aastast			Uued gaasielektrijaamad koguvõimsusega 1200 MW	Lisanduv	Riik
Taastuenergia salvestusturu käivitamine	Kaudne mõju	Kaudne mõju		Olemasolev	Riik
Elektrivõrgu tugevdamine	Kaudne mõju	Kaudne mõju		Olemasolev	Riik
2. Soojuse ja jahutuse üle viimine taastuenergiALE, sh					
Kaug-, lokaal- ja kohtkütteseadmete renoveerimine või asendamine	323 000	274 000		Olemasolev ja lisanduv	Riik

Ida-Virumaal kaugkütte taastuvkütustele üleminek	97 800	195 700	75 MW	Olemaolev ja lisanduv	Riik
--	--------	---------	-------	-----------------------	------

Lisameetmete rakendamise tulemusena väheneb energeetikasektori kasvuhoonegaaside heitkogus prognoosi kohaselt ca 4,3 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2030 ehk 37% võrra võrreldes 2022. aastaga ja 72% võrra võrreldes jõupingutuste jagamise määrusest tuleneva baasaasta ehk 2005. aastaga, ca 3,8 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2035 ja ca 1,1 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2040.

Sektori eesmärkide ja võimalike lisameetmete osas ettepanekute tegemiseks kutsus Kliimaministeerium kokku energeetika töörühma, kuhu olid kaasatud selle valdkonna eksperdid ja huvirühmad. Töörühma kohtumistel esitletud dokumendid, arutelude protokollid ja töörühma arutelude kokkuvõtte on leitavad [Kliimaministeeriumi kodulehel](#).

Töörühmas oli eriarvamusi energeetikasektori kasvuhoonegaaside heite reguleerimise vajalikkuse osas kliimaseadusega. EL HKS-iga hõlmatud käitiste esindajad ei pidanud vajalikuks, et riik kehtestaks EL HKS-iga hõlmatud sektorile täiendavaid siseriiklikke õiguslikult siduvaid eesmärke, sest HKS kui turupõhine meede on nende sõnul piisavalt tõhus sektori heite vähendamiseks. Teised arvasid, et kliimaseaduses tuleb siiski sätestada strateegiline eesmärk, mis määraks ära, mis ajaks ja mis mahus energeetikasektor panustab teiste sektorite dekarboniseerimisse ning Eesti üldise kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärgi täitmisel. Ühel meelel oldi selles, et EL HKS-iga mitte hõlmatud ehk jõupingutuste jagamise määrusega kaetud energeetikasektori käitiste osas peaks riik kehtestama siseriiklikud eesmärgid tagamaks nende proportsionaalse ja õigeaegse panuse kliimaeesmärkide saavutamisesse.

Töörühmas oldi ühel meelel, et taastuvelektri tootmine peab kiiresti ja oluliselt suurenema. Kui olemasolevad kehtivad 2030. aasta taastuenergia- ja kliimaeesmärgid on saavutatavad juba täna kättesaadavate tehnoloogiliste lahendustega, siis elektritootmise peaaegu või täies mahus dekarboniseerimisega 2040. või 2050. aastaks on võimalik erinevate tehnoloogiate kasutus Eestis ennekõike juhitavate tootmisvõimsuste puhul. Kiirelt käivitata vaid juhitavaid elektrijaamasid käitatakse peamiselt maagaasiga, nende dekarboniseerimine on tulevikus võimalik maagaasi asendamise kaudu biogaasi või vesinikuga või sellistele jaamadele süsinikupüüdmise seadmete installeerimise kaudu.

2.2 Tööstus: vähese heitega ja suuremat lisandväärtust pakkuv tööstus

Eestisse on oodatud uus tööstus, mis panustab kliimakindlasse majandusse. Selleks jäetakse seadusesse suur nn heitepuhver.

Tööstussektori heitkoguseid mõjutavad enim kaks põhimõttelist eesmärki:

- Uusi maavara kaevandamise lube põlevkivi kaevandamiseks antakse ainult selliste põlevkivikeemia või muude toodete tootmise eesmärgil, mis ei ole kasutatavad kütuste ega energiakandjatena.
- Juba välja antud põlevkivi kaevandamislubasid on võimalik kasutada kehtivuse lõpuni.

Põlevkiviõlitööstus moodustas 2022. aastal ligi kolmveerand kogu tööstuse heitkogustest, mõjutades seega oluliselt kogu muu tööstuse heidet ja eesmärke. Seetõttu seatakse eesmärgid põlevkivitööstusele ja muule

---

tööstusele eraldi, selleks et uute tehaste Eestisse toomiseks oleks võimalik tekitada kasvuhoonegaaside heitkogusesse suur puhver.

Tööstussektoris tekkivate kasvuhoonegaaside heitkoguse eesmärk jagatakse:

- põlevkiviõlitööstuse ja
- muu töötleva tööstuse ning ehituses tarbitud kütustest tuleneva heite vahel.

Põlevkiviõli tootmisele kui väga süsinikumahukale tootmisele on oluline ette anda selge trajektoor heitkoguste vähendamiseks.

Põlevkiviõlitööstusest tulenevate kasvuhoonegaaside heitkoguse eesmärgid on järgmised:

- 1) heitkoguse kasv 2030. aastaks võrreldes 2022. aastaga on kuni 40 %;
- 2) heitkoguse kasv 2035. aastaks võrreldes 2022. aastaga on kuni 12 %;
- 3) heitkogust vähendatakse 2040. aastaks võrreldes 2022. aastaga -16 %.

Muust töötlevast tööstusest tulenevate ja ehituses tarbitud kütustest tulenevate kasvuhoonegaaside heitkoguse eesmärgid:

- 1) heitkoguse kasv 2030. aastaks võrreldes 2022. aastaga on kuni 116 % (-73% võrreldes 1990. aastaga)
- 2) heitkoguse kasv 2035. aastaks võrreldes 2022. aastaga on 62 % (-79% võrreldes 1990. aastaga)
- 3) heitkogus kasv 2040. aastaks võrreldes 2022. aastaga on 8% (-86% võrreldes 1990. aastaga)

Sektori eesmärkide ja võimalike lisameetmete osas ettepanekute tegemiseks kutsus Kliimaministeerium kokku tööstuse ja maavarade töörühma, kuhu olid kaasatud selle valdkonna eksperdid ja huvirühmad. Töörühma kohtumistel esitletud dokumendid, arutelude protokollid ja töörühma arutelude kokkuvõte on leitavad [Kliimaministeeriumi kodulehel](#).

Tööstussektori kasvuhoonegaaside heite täiendava reguleerimise vajaduse osas kliimaseadusega jäädi töörühmas eriarvamusele. EL HKS-i kuuluvate ettevõtete töörühmas väljendatud ootus on, et riik sekkuks ettevõtete tegevusse nii vähe kui võimalik ega dubleeriks EL HKS-i siseriiklikul tasemel rakendatavate meetmetega. Kuna EL HKS-i parameetrid tulenevad otseselt EL-i kliimapoliitika eesmärkidest, siis EL HKS garanteerib EL-i kliimapoliitika eesmärkide saavutamise EL HKS-i sektorites. Kliimaseaduse põhieesmärgiks peaks olema EL HKS-i kuuluvate ettevõtete hinnangul nende valdkondade reguleerimine, mis EL-i poliitikameetmete alla ei kuulu, tagamaks, et kõik Eesti sektorid annaks enda proportsionaalse panuse EL-i kliimaeesmärkide saavutamisesse.

Töörühmas oli siiski ka neid, kes leidsid, et ka EL HKS-i kuuluvate ettevõtete kasvuhoonegaaside heite piiramiseks võib olla täiendav regulatsioon vajalik, sest HKS-is osalemine ei kindlusta seda, et riik suudab kõigi sektorite peale kokku oma kliimaeesmärgid saavutada. EL keskkonnaõigus seab nende hinnangul vaid minimaalsed nõuded, mida kõik riigid peavad täitma, kuid riikidel on õigus teha sellest rohkem keskkonna hoidmiseks ja jätkusuutliku arengu tagamiseks. Seetõttu ei ole tõsiasi, et mõnd valdkonda reguleerib EL õigus, iseenesest takistus Eestis selles valdkonnas rohkema ära teha. Nende hinnangul tuleks kliimaseaduses selgelt väljendada suundumust kiiresti vähendada fossiilkütuste tootmist ja kasutamist. See annaks puhaste tehnoloogiate kasutuselevõtuks vajalike investeeringute tegemiseks õiguskindluse ja selguse.

Töörühmas peeti vajalikuks säilitada tehnoloogiamahuka ja töötleva tööstuse rolli Eesti majanduses ning sooviti, et Eesti oleks atraktiivne sihtkoht uutele tööstusinvesteeringutele. Töörühmas oldi ühel nõul, et tööstuse kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks on vajalikud suured investeeringud seadmete energiatõhususse, kütuste vahetusse ja tulevikus võib-olla ka süsiniku püüdmisse. Võttes arvesse ettevõtete tootmisprotsesside ümberkujundamise (sh kütusevahetuse, energiatõhususe

---

suurendamise ja süsinikupüüdmise seadmete rakendamise) kapitaliintensiivset iseloomu, võivad osutada vajalikuks erinevad investeeringutoetused või muud toetavad meetmed vajalike muudatuste läbi viimiseks. ELi tasandil on seni olnud innovatsioonifond peamine rahastamisvahend tööstusprotsesside CO₂-heite vähendamise toetamiseks, andes toetusi, mis võivad vähendada järgmise põlvkonna tehnoloogiate kulusid. Kui energiatõhususe suurendamine ja alternatiivkütuste kasutuselevõtt on juba praegu või muutub lähitulevikus EL HKS-i mõjul kulutõhusaks, siis süsiniku püüdmise puhul ei osata veel hinnata, millal muutub tõhus ja konkurentsivõimeline süsinikupüüdmise tehnoloogia ettevõtetele kättesaadavaks. Praeguseks on EL innovatsioonifondist toetatud 26 suure- ja väikesemahulist süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise või kasutamise projekti EL-is kokku enam kui 3,3 miljardi euroga, kuid Eestis veel ühtki taolist projekti toetatud või ellu viidud ei ole.

Sektori ettevõtete ja erialaliitude jaoks oleks edasiste sammude kujundamisel abiks, kui riik koos ettevõtetega asuks koostama valdkondlike teekaarte, mille raames lepitaks kokku nii riigi kui ka ettevõtete poolt lähemate aastate jooksul rakendatavates konkreetsetes meetmetes.

2.3 Transport: keskkonnasõbralik transport ja parem liikuvus

Ühistransport peab olema heal tasemel ja minimaalse heitega, sõiduautod on säästlikud, kaubavedu keskkonnahoidlikum ning ratta- ja jalgteede võrgustik soodustab eri liikumisviise.

Transpordisektoris seatakse kolm põhimõttelist eesmärki:

- Suuremates linnades viiakse ühistransport aastaks 2040 üle nullheitele
- Siseriiklik parvlaevandus ja riigile kuuluvad veesõidukid va sõjalaevad viiakse nullheitele aastaks 2040
- Avaliku sektori administratiivne masinapark on 2035. aastaks kasvuhoonegaaside heite vaba

Transpordisektor on suuruselt teine kasvuhoonegaaside heitja, kus 2022. aastal paisati õhku 2,6 miljonit tonni ehk 18,5% kõigist Eesti kasvuhoonegaasidest. Transpordisektori KHG heitkogus pärineb ca 95% maanteetranspordi heitmetest, millest omakorda ca 65% tuleb sõiduautodest, 15% veoautodest, 14% väikekaubikutest ning 6% bussidest.

Transpordisektori kasvuhoonegaaside heite vähendamist reguleerib EL jõupingutuste jagamise määrusest (EL) 2018/842 tulenev kohustus vähendada transpordist, põllumajandusest, jäätmemajandusest, hoonetest, tööstuslikest protsessidest ja toodete kasutamisest pärinevat kasvuhoonegaaside heitkogust tervikuna 24% aastaks 2030 võrreldes aastaga 2005. See, kuidas panus heite vähendamisse jõupingutuste jagamise määruses nimetatud sektorite vahel jaotada, on liikmesriikide otsustada.

Transpordisektori kasvuhoonegaaside heite vähendamist ei ole hetkel Eestis seadusega reguleeritud, kuid kehtivas transpordi ja liikuvuse arengukavas on seatud eesmärk vähendada transpordisektori kasvuhoonegaaside heitkogust 1,7 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2035. Transpordi ja liikuvuse valdkonna 2023. aasta tulemusaruande järgi ei vähene kasvuhoonegaaside heite eesmärgi saavutamiseks ettenähtud tempos ning hetkel olemasolevate meetmetega püstitatud eesmärki ei saavutata.

Olemasolevad meetmed, mis omavad märkimisväärset mõju sektori kasvuhoonegaaside heite vähenemisele, on:

-
- ratta- ja jalgteede arendamine,
  - Tallinna trammiliinide arendamine,
  - Rail Balticu ehitus,
  - raudtee elektrifitseerimine ja uute reisirongide soetamine,
  - raudtee ühenduskiiruse ja liiklustiheduse parendamine,
  - elektri kasutamise soodustamine sõiduautodes,
  - biometaani kasutamise soodustamine linnaliinibussides,
  - vesiniku terviktehnoloogiate kasutuselevõtu edendamine,
  - EL uute sõiduautode, tarbesõidukite ja raskeveokite CO₂-heite normid,
  - EL alternatiivkütuste taristu arendamise nõuded,
  - EL HKS hoonetele ja maanteetranspordile (alates 2027. aastast).
  - ühe siseriikliku parvlaeva muutmine kliimanetraalseks.

Olemasolevate meetmete rakendamise tulemusena väheneb transpordisektori kasvuhoonegaaside heitkogus prognoosi kohaselt ca 2,1 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2030 ja ca 1,6 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2040. Praeguste trendide jätkumise korral kasvab sõidukite summaarne aastane läbisõit ning inimeste liikumisharjumuste muutmine ja ühistranspordi osakaalu hüppeline suurenemine on vähetõenäoline. Suurim väljakutse hetkel ongi sõiduautode läbisõidu kasvu pidurdamine ning seda saab mõjutada nii tõhusama ruumiloome kui ka ühistransporditeenuse pakkumise kaudu. Seega olemasolevad meetmed ei ole piisavad, et oluliselt vähendada kasvuhoonegaaside heidet aastaks 2030, kuid lisameetmete rakendamise potentsiaal on märkimisväärne.

Sektori eesmärkide ja võimalike lisameetmete osas ettepanekute tegemiseks kutsus Kliimaministerium kokku transpordi ja liikuvuse töörühma, kuhu olid kaasatud selle valdkonna eksperdid ja huvirühmad. Töörühma kohtumistel esitletud dokumendid, arutelude protokollid ja töörühma arutelude kokkuvõtte on leitavad [Kliimaministeriumi kodulehel](#).

Töörühmas leiti, et kuna transpordisektori kasvuhoonegaaside heide tuleb ligikaudu 95% maanteetranspordist, millest omakorda ligikaudu 65% tuleb sõiduautodest, 15% veoautodest, 14% väikekaubikutest ning 6% bussidest, siis kliimaseaduses seatavad eesmärgid ning väljapakutavad meetmed peaksid enim panustama maanteetranspordi kui suurima kasvuhoonegaaside heitega alasektori heite vähendamisse. Lisaks tuleb arvestada, et suur osa sektori heitest ei tulene äritegevusest, vaid sõiduautodest, mistõttu on heite vähendamiseks vaja arendada säästvate liikumisviiside kättesaadavust ja kvaliteeti ning tegeleda inimeste liikumisharjumuste muutmisega. Kiireid muutusi on hetke teadmise alusel võimalik saavutada siiski eelkõige säästlikumate kütuste ja sõidukite kasutuselevõttuga, kuna käitumuslike muutuste saavutamine on keerulisem.

Töörühma arutelude käigus pakuti välja ligikaudu 60 lisameedet, millest valiti omakorda välja potentsiaalselt kõige suuremat mõju avaldavad meetmed. Sellest lähtuvalt tegi töörühm ettepaneku, et transpordi ja liikuvuse valdkonna kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärgiks tuleks võtta jõupingutuse jagamise määruse raames välja pakutud üldeesmärk ehk heite vähendamine vähemalt 24% võrra aastaks 2030 võrreldes 2005. aasta tasasemega, mis on jõupingutuste jagamise määrusega kaetud sektorite baasaasta. Samas peab riigil ja turuosalistel olema ka põhimõtteline valmisolek vajadusel vähendada sektori heidet enam kui 24% aastaks 2030. Järgnevate aastate 2035. ja 2040. eesmärgi kohta töörühm ettepanekut ei teinud.

Võttes arvesse töörühmas ja mujal esitatud ettepanekuid, seatakse transpordisektori kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärgid, aastateks 2030, 2035 ja 2040, võrreldes 2022.aastaga, järgmiselt:

- 1) 2030. aastaks -24% võrreldes 2022. aastaga ehk -23% võrreldes 1990. aastaga;
- 2) 2035. aastaks -37% võrreldes 2022. aastaga ehk -37% võrreldes 1990. aastaga;
- 3) 2040. aastaks -55% võrreldes 2022. aastaga ehk -55% võrreldes 1990. aastaga.

Eesmärkide täitmiseks on vaja rakendada lisaks olemasolevatele meetmetele järgmisi tegevusi:

- täiendavate ratta- ja jalgteede arendamine,
- täiendavate Tallinna trammiliinide rajamine,
- suuremate linnade liinibusside üleminek heiteta kütustele (eelkõige elektrile) ning väiksemate linnade ja maakondade liinibusside üleminek heiteta või vähese heitega kütustele,
- elektri kasutamise soodustamine väikekaubikutes,
- suuremate linnade taksode asendamine elektrisõidukitega,
- avaliku sektori sõidukite asendamine elektrisõidukitega,
- pikemate ja raskemate autorongide lubamine valikmarsruutidel,
- biometaani, elektri või vesiniku kasutamise soodustamine raskeveokites,
- kõigi siseriiklike parvlaevade muutmise kliimanetraalseks.

Transpordisektori heitkoguste vähendamise eesmärk on seatud väiksemana võrreldes töörühma ettepanekuga, kuna kõiki töörühmas välja pakutud meetmeid ei ole ministeeriumi hinnangul realistlik rakendada täies mahus ja piisavalt kiiresti selleks, et need avaldaksid olulist mõju heitkoguste vähendamisele juba 2030. aastal.

Olemasolevate ja lisameetmete maht, kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaal ja rakendamise eest vastutav sektor on esitatud allolevas tabelis.

Meede (olemasolevad ja lisanduvad)	Heite vähendamise potentsiaal		Meetme maht	Olemas või lisanduv meede	Vastutaja
	t CO ₂ ekv aastas keskmiselt aastatel 2025–2030	t CO ₂ ekv aastas keskmiselt aastatel 2030–2040			
1. Säätvate liikumisviiside kättesaadavuse arendamine, sh					
Ratta- ja jalgteede arendamine	19 000	25 000	80 km uusi kergliiklusteid.	Olemasolev ja lisanduv	Riik ja KOV
Tallinna trammiliinide arendamine	13 800	49 700	50 km uusi trammiliine	Olemasolev ja lisanduv	Riik ja KOV
Ühistranspordist lähtuv planeerimine	36 700	24 200		Olemasolev ja lisanduv	Riik ja KOV
2. Raudteeliikluse arendamine, sh					
Rail Baltic	0	47 200	213 km elektriraudteed	Olemasolev	Riik

Raudtee elektrifitseerimine	19 000	38 000	450 km elektrifitseeritud raudteed liinidel Tapa–Narva, Tallinn–Koidula, Tartu–Valga, Tallinn–Tartu	Olemaolev	Riik
Uued rongid			16 uut elektrirongi	Olemaolev	Riik
Parem raudtee ühenduskiirus ja liiklustihedus	3100	7700		Olemaolev ja lisanduv	Riik
3. Energiatõhusamate sõidukite kasutuselevõtt, sh					
Elektri kasutamise soodustamine sõiduautes ja väikekaubikutes	36 000	36 000	30 750 elektrisõidukit aastaks 2030.	Olemaolev ja lisanduv	Riik ja erasektor
Suuremate linnade taksode asendamine elektrisõidukitega	27 400	52 400	Tallinnas 6240 taksot Tartus, 619 ja Pärnus 46	Lisanduv	KOV ja erasektor
Pikemad ja raskemad autorongid valikmarsruutidel	22 000	22 000	Väheneb kogu veokipargi läbisõit 10% võrra ja heide 20% võrra	Lisanduv	Riik ja erasektor
Avaliku sektori sõidukite asendamine elektrisõidukitega	7 000	7 000	2947 elektrisõidukit aastaks 2040	Lisanduv	Riik ja KOV
4. Fossiilkütuste asendamine keskkonnasõbralike kütustega, sh					
Biometaani, elektri või vesiniku kasutamise soodustamine raskeveokites	25 000	261 400	Eeldab täiendavat tuuleenergia võimsust 470 MW ja 37 500 tonni vesiniku tootmist aastas.	Olemaolev ja lisanduv	Riik ja KOV
Suuremate linnade liinibusside üleminek heiteta kütustele ning väiksemate linnade ja maakondade liinibusside üleminek heiteta või vähese heitega kütustele	30 000	90 000	650 linna-liinibussi ja 690 maakonna-liinibussi.	Olemaolev ja lisanduv	Riik ja KOV
Vesiniku terviktehnoloogiate kasutuselevõtt	1000	1000	Sh 30 vesinikku kasutavat taksot Tallinnas	Olemaolev	Riik ja erasektor
Alternatiivkütuste taristu arendamine	Kaudne mõju	Kaudne mõju	Vastavalt määruse nõuetele	Olemaolev	Riik
5. Merendussektori uute võimaluste toetamine, sh					
Siseriiklike parvlaevade muutmine kliimaneutraalseks	16 000	16 000	5 laeva	Olemaolev ja lisanduv	Riik
Kliimasõbralike meretehnoloogiate ja laevade ümberehituse keskuse loomine	Kaudne mõju	Kaudne mõju		Lisanduv	Riik ja erasektor

---

Lisameetmete rakendamise tulemusena väheneb transpordisektori kasvuhoonegaaside heitkogus prognoosi kohaselt 2,2 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2030 ehk 24% võrra võrreldes 2022. aastaga ja 13% võrra võrreldes jõupingutuste jagamise määrusest tuleneva baasaasta ehk 2005. aastaga, 1,9 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2035 ja 1,6 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2040.

2.4 Hooned: energiatõhusad hooned ja kvaliteetne ruumiloom

Hoonete sektori kasvuhoonegaaside heite vähendamist ei ole hetkel Eestis seadusega reguleeritud, kuid hoonete rekonstrueerimise pikaajalises strateegias seatud rekonstrueerimise eesmärgi täitmise kaudse tulemusena väheneb strateegias käsitletud hoonetest pärit kasvuhoonegaaside heitkogus 89% võrra ehk 480 tuhande tonni CO₂ ekvivalendini aastaks 2050. Samas tuleb tähele panna, et strateegia ei hõlma peale aastat 2000 ehitatud olemasolevat hoonefondi ega uusehitust perioodil 2020–2050. Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegiat uuendatakse 2025. aasta lõpuks, muu hulgas kasvuhoonegaaside heite vähenemise mõju osas.

Hoonete sektori kasvuhoonegaaside heite vähendamist reguleerib EL jõupingutuste jagamise määrusest (EL) 2018/842 tulenev eesmärk vähendada transpordist, põllumajandusest, jäätmemajandusest, hoonetest, tööstuslikest protsessidest ja toodete kasutamisest pärinevat kasvuhoonegaaside heitkogust tervikuna 24% aastaks 2030 võrreldes aastaga 2005. See, kuidas panus heite vähendamisse jõupingutuste jagamise määruuses nimetatud sektorite vahel jaotada, on liikmesriikide otsustada.

Olemasolevad meetmed, mis omavad märkimisväärset mõju sektori kasvuhoonegaaside heite vähenemisele, on:

- korterelamute rekonstrueerimine,
- eramute rekonstrueerimine,
- avaliku sektori hoonete rekonstrueerimine,
- energiatõhus tänavavalgustus,
- EL HKS hoonetele ja maanteetranspordile (alates 2027. aastast).

Olemasolevate meetmete rakendamise tulemusena väheneb hoonete sektori kasvuhoonegaaside heitkogus prognoosi kohaselt 393 tuhande t CO₂ ekvivalendini aastaks 2030 ning 317 tuhande t CO₂ ekvivalendini aastaks 2040.

Sektori eesmärkide ja võimalike lisameetmete osas ettepanekute tegemiseks kutsus Kliimaministerium kokku ruumilooma ja hoonete töörühma, kuhu olid kaasatud oma ala eksperdid k.a. planeerimise, ehituse ja projekteerimise alal. Töörühma kohtumistel esitletud dokumendid, arutelude protokollid ja töörühma arutelude kokkuvõte on leitavad [Kliimaministeriumi](#) kodulehel.

Ruumilooma ja hoonete töörühm arutas olemasolevaid meetmeid ning kaardistas täiendavaid meetmeid, mida sektor peaks kasvuhoonegaaside heitkoguse vähendamiseks võtma. Töörühmas leiti, et sektori panus on vajalik mitte ainult kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks, vaid selleks, et optimeerida ehitusmaterjalidega seotud ressursikasutust (ELs ca 50% loodusvaradest jõuab ehitistesse, samuti domineerivad ehitus- ja lammutusjätmed kogu jäätmetekkest), optimeerida energiatootmise ja energiavõrkude arendamise vajadust (Eestis üle 50% energiast tarbivad hooned) ning optimeerida maakasutuse ja transpordi vajadust, kuna pidurdamatu valglinnastumine (vead ruumilisel planeerimisel) on viinud nii autokasutuse kui ka maahõive mõistlikest proportsioonidest

välja. Sektori potentsiaal kasvuhooonegaaside heitkoguseid vähendada väljendub juba võetud kohustustes, mis tulenevad Eesti hoonete rekonstrueerimise pikaajalisest strateegiast, EL [energiatõhususe direktiivist](#) (EED), EL [hoonete energiatõhususe direktiivist](#) (EPBD) ja EL [taastuvenergia direktiivist](#) (RED). Riik on nendega võtnud väga ambitsioonikad energiatõhususe parandamise kohustused, mille elluviimiseks on kliimaseadusel oluline roll. Kliimaseadus peaks aitama asetada direktiivide muudatustest tulenevad nõuded sobivasse konteksti, et need suunaksid riigi elukeskkonda tervikuna ja tooksid kaasa võimalikult palju sotsiaalseid ja majanduslikke hüvesid lisaks heite vähenemisele ning energia- ja ressursisäästlikkuse suurenemisele.

Meetmete poolest on töörühma hinnangul kõige olulisem ühtlase ja püsiva toetusraha tagamine hoonete renoveerimiseks hoonete rekonstrueerimise pikaajalisele strateegiale vastavas mahus. LIFE IP BuildEst teadus- ja arendusprogrammis ning Euroopa Liidu tehnilise toe instrumendist rahastatavas RenoWave projektis uuritakse, katsetatakse ja töötatakse välja muid vajalikke meetmeid, mis toetavad hoonete renoveerimise kiirendamist. Töörühm tõdes, et uusehituse osas vajab sektor jätkuvat teadus- ja arendustegevust ehitustehniliseks ja planeerimisalaseks innovatsiooniks, mis toetaks madala süsinikujalajäljega ehitustehnoloogiate arendamist ja ehitamist.

Võttes arvesse töörühmas ja mujal esitatud ettepanekuid, seatakse hoonete sektori kasvuhooonegaaside heitkoguse eesmärgid aastateks 2030, 2035 ja 2040, võrreldes 2022. aastaga järgmiselt:

1. 2030. aastal jääb samaks võrreldes 2022. aastaga ehk -71% võrreldes 1990. aastaga;
2. 2035. aastaks -16% võrreldes 2022. aastaga ehk -76% võrreldes 1990. aastaga;
3. 2040. aastaks - 37% võrreldes 2022. aastaga ehk - 82% võrreldes 1990. aastaga.

Töörühma arutelude käigus pakuti välja veel ligikaudu 50 lisameedet, mille mõju hindamiseks on vaja koguda täiendavaid andmeid ja mille mõjuhinnangud valmivad 2024. aasta sügisel. Kuna hoonete sektoris on täiendava rekonstrueerimise mõjuprognooosi järgi võimalik täita sektori 2030. aasta kasvuhooonegaaside heite vähendamise eesmärk, siis ei ole ülejäänud lisameetmete rakendamine lähitulevikus kriitilise tähtsusega.

Olemasolevate ja lisameetmete maht, kasvuhooonegaaside heite vähendamise potentsiaal ja rakendamise eest vastutav sektor on esitatud allolevas tabelis:

Meede	Heite vähendamise potentsiaal		Meetme maht	Olemasolev või lisanduv meede	Vastutaja
	t CO2 ekv aastas keskmiselt aastatel 2025–2030	t CO2 ekv aastas keskmiselt aastatel 2030–2040			
1. Energiatõhusad hooned, sh					
Korterelamute rekonstrueerimine	71 800	177 900	Vastavalt strateegiale	Olemasolev ja lisanduv	Riik
Eramute rekonstrueerimine	1800	1800	Vastavalt strateegiale	Olemasolev ja lisanduv	Riik
Ärihoonete rekonstrueerimine	2350	2350		Lisanduv	

2. Energiatõhus avaliku sektori kinnisvara, sh					
Avaliku sektori hoonete rekonstrueerimine	2350	2350		Olemasolev	Riik ja KOV
Avaliku sektori hoonete restruktureerimine	360	360			Riik ja KOV
Madala süsinikujalajäljega ehituse toetamine ja ehitustehnoloogiate arendamine	Kaudne mõju	Kaudne mõju		Lisanduv	
Energiatõhus tänavavalgustus	69 000	69 000		Olemasolev	Riik ja KOV

Lisameetmete rakendamise tulemusena jääb hoonete sektori kasvuhoonegaaside heitkogus prognoosi kohaselt 370 tuhande t CO₂ ekvivalendini aastaks 2030 ehk samale tasemele aastaga 2022, mil maagaasi tarbimine kukkus oluliselt ning 21% võrra võrreldes jõupingutuste jagamise määrusest tuleneva baasaasta ehk 2005. aastaga, 308 tuhande t CO₂ ekvivalendini aastaks 2035 ja 231 tuhande t CO₂ ekvivalendini aastaks 2040.

2.5 Jäätmemajandus: vääridame maksimaalselt olemasolevat ja soodustame ringmajandust

Jäätmemajandussektori kasvuhoonegaaside heite vähendamist ei ole hetkel Eestis seadusega reguleeritud. Valdkonna arengut suunab riigi jäätmekava aastateks 2022-2028, mis kaudselt mõjutab sektori kasvuhoonegaaside heidet. Jäätmekava koos hetkel kavandatava olmejäätmete reformiga sisaldavad palju olulisi meetmeid, mis panustavad jäätmetekke vältimisse ja jäätmete ringlussevõtu edendamisse ning mille rakendamine omab sektori kasvuhoonegaaside heite vähendamisele positiivset mõju. Suur mõju on näiteks äsja jõustunud biojäätmete tekkekohal kogumise kohustusel. Jäätmemajandussektori kasvuhoonegaaside heite vähendamist reguleerib EL jõupingutuste jagamise määrusest (EL) 2018/842 tulenev kohustus vähendada transpordist, põllumajandusest, jäätmemajandusest, hoonetest, tööstuslikest protsessidest ja toodete kasutamisest pärinevat kasvuhoonegaaside heitkogust tervikuna 24% aastaks 2030 võrreldes aastaga 2005. See, kuidas panus heite vähendamisse jõupingutuste jagamise määruses nimetatud sektorite vahel jaotada, on liikmesriikide otsustada.

Olemasolevad meetmed, mis omavad märkimisväärset mõju sektori kasvuhoonegaaside heite vähenemisele, on:

- ladestatavate biolagunevate jäätmete koguse piiramine,
- jäätmematerjalide korduskasutusse ja ringlusse võtmise mahu suurendamine,
- jäätmetekke ennetamise ja vähendamise propageerimine.

Olemasolevate meetmete maht, kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaal ja rakendamise eest vastutav sektor on esitatud allolevas tabelis.

Meede	Heite vähendamise potentsiaal		Meetme maht	Olemasolev või lisanduv	Vastutaja
	t CO ₂ ekv aastas keskmiselt aastatel 2025–2030	t CO ₂ ekv aastas keskmiselt aastatel 2030–2040			
Jäätmetekke vähendamine ja ringmajanduslike majandusmudelite soodustamine	6000	6000	Jäätmetekke inimese kohta 4000 kg aastal 2028 ja ringleva materjali määr 25% aastal 2028.	Olemasolev	Riik, KOV ja erasektor

Olemasolevate meetmete rakendamise tulemusena väheneb jäätmemajandussektori kasvuhoonegaaside heitkogus prognoosi kohaselt 157 tuhande t CO₂ ekvivalendini aastaks 2030 ehk 66% võrra võrreldes jõupingutuste jagamise määrusest tuleneva baasaasta ehk 2005. aastaga ja 117 tuhande t CO₂ ekvivalendini aastaks 2040.

Sektori eesmärkide ja võimalike lisameetmete osas ettepanekute tegemiseks kutsus Kliimaministerium kokku ringmajanduse töörühma, kuhu olid kaasatud selle valdkonna eksperdid ja huvirühmad. Töörühma kohtumistel esitletud dokumendid, arutelude protokollid ja töörühma arutelude kokkuvõtte on leitavad [Kliimaministeriumi kodulehel](#).

Töörühmas leiti, et jäätmemajanduse valdkonna otsese kasvuhoonegaaside heite, mis hõlmab peamiselt biojätmete ladestamisest tekkivat heidet, vähendamise potentsiaal on võrreldes baastasemega suur ning prognoos juba olemasolevate või kavandatavate meetmete rakendamise korral on positiivne. Jäätmetest biogaasi tootmine on küll kitsas vaates kordades positiivsema mõjuga kui kompostimine, kuid viimast tuleb võrrelda ka mineraalse väetise valmistamise ja kasutamise mõjuga, mis kajastub kasvuhoonegaaside inventuuris põllumajandussektori heitena. Tõenäoliselt on jäätmemajanduses tulevikus kasvav võimekus otsest heidet veelgi vähendada näiteks süsinikdioksiidi püüdmise tehnoloogia ja prügilametaani lagundavate biofiltrite kasutuselevõttuga. Leiti, et need peaksid olema riiklikult toetatavad tegevused.

Hetkel veel puudub kvantitatiivne teadmine kogu valdkonna mõjust kasvuhoonegaaside heitele ja heite vähendamise potentsiaalset ringmajandusele ülemineku korral. Seda potentsiaali on praeguse info pinnalt keeruline mõõta, sest see sõltub iga teise valdkonna valmidusest ringmajandusse panustada ning selle mõju kajastub kasvuhoonegaaside inventuuris teiste sektorite all. Näidetena võib tuua transpordis sõidujagamisteenuste laialdasema kasutamise; ehituses olemasolevate ehitiste eelistamise uusehitusele ja targema materjalikasutuse; tööstuses toodete eluea pikendamise, parandamiskultuuri edendamise ning pakendite ja üldise jäätmetekke vähendamise. Tööstusjäätmete puhul on väga oluline tagada õiguslik paindlikkus selliselt, et ühe ettevõtte jääkmaterjali, kõrvalsaadust või jäädet oleks lihtne teise ettevõtte toormena kasutusele võtta, samuti peab lihtsustama uute tehnoloogiate katsetamiseks loamenetluste kiirendamist ja lihtsustamist. Madalama kasvuhoonegaaside heitega toodetele tuleb luua turgu, mis eeskätt tähendab riigi eeskuju ja nõudluse suurendamist läbi hangete. Oluline on ka riigi poolt rajatav usaldusväärne inforuum jääkmaterjalide kohta ning riigi toetused uute käitlusvõimekuste rajamisel.

Võttes arvesse töörühmas ja mujal esitatud ettepanekuid, seatakse jäätmemajandussektori kasvuhoonegaaside heitkoguse eesmärgid aastateks 2030, 2035 ja 2040 järgmiselt:

1. 2030. aastaks -29% võrreldes 2022. aastaga ehk -36% võrreldes 1990. aastaga;
2. 2035. aastaks -40% võrreldes 2022. aastaga ehk -46% võrreldes 1990. aastaga;
3. 2040. aastaks -47% võrreldes 2022. aastaga ehk -52% võrreldes 1990. aastaga.

Eesmärged on võimalik täita olemasoleva jäätmekava ja kavandatava olmejäätmete reformi elluviimisega. Töörühma arutelude käigus pakuti välja ligikaudu 30 lisameedet, mille mõju hindamiseks on vaja koguda täiendavaid andmeid ja mille mõjuhindangud valmivad 2024. aasta sügisel. Kuna jäätmemajandussektoris on juba olemasolevate meetmetega prognoosi järgi võimalik täita sektori 2030. aasta kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärki, siis ei ole lisameetmete rakendamine lähitulevikus kriitilise tähtsusega.

2.6 Põllumajandus: keskkonnasõbralik toidutootmine

Piisav toit on eluks hädavajalik, mistõttu põllumajandusliku tootmise maht jääb praegusega võrreldes samaks. Kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks leitakse viisid süsteemi sees ja lisameetmetega.

Arendame kasvuhoonegaaside inventuuri metoodikat selliselt, et põllumajanduse ja maakasutuse muutuse ja rakendatavate meetmete mõjusid oleks võimalik täpsemalt hinnata.

Põllumajandussektori kasvuhoonegaaside heite vähendamist ei ole hetkel Eestis õiguslikult reguleeritud. Valdonna arengut suunab Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030, mille eesmärk on, et Eesti toit on eelistatud, keskkond ja elurikkus on hoitud, toidusektori ettevõtted on edukad ning maa- ja rannakogukonnad on elujõulised. Üheks mõõdikuks tulemuslikkuse hindamisel on kasvuhoonegaaside heite põllumajandustoodangu väärtuse kohta ning põllumajandusmaa orgaanilise süsiniku varu säilitamine.

Põllumajandussektori kasvuhoonegaaside heite vähendamist reguleerib EL jõupingutuste jagamise määrusest (EL) 2018/842 tulenev kohustus vähendada transpordist, põllumajandusest, jäätmemajandusest, hoonetest, tööstuslikest protsessidest ja toodete kasutamisest pärinevat kasvuhoonegaaside heitkogust tervikuna 24% aastaks 2030 võrreldes aastaga 2005. See, kuidas panus heite vähendamisse jõupingutuste jagamise määruuses nimetatud sektorite vahel jaotada, on liikmesriikide otsustada.

Olemasolevate meetmete rakendamise tulemusena põllumajandussektori kasvuhoonegaaside heitkogus siiski ei vähene. Prognoosi kohaselt suureneb põllumajandussektori kasvuhoonegaaside heitkogus ca 2,5 miljonit CO₂ ekvivalendini aastaks 2030 ja väheneb uuesti ca 2,5 miljonit t CO₂ ekvivalendini aastaks 2040.

Sektori eesmärkide ja võimalike lisameetmete osas ettepanekute tegemiseks kutsus Regionaal- ja Põllumajandusministeerium kokku kestliku toidusüsteemi töörühma, kuhu olid kaasatud selle valdkonna eksperdid ja huvirühmad. Töörühma kohtumistel esitletud dokumendid, arutelude protokollid ja töörühma arutelude kokkuvõte on leitavad [Kliimaministeeriumi kodulehel](#).

Töörühmas leiti, et jõupingutuse jagamise määruuse raames välja pakutud üldeesmärgi ehk võrreldes 2005. aastaga 24% võrra heite vähendamise ülekandmine põllumajandussektorile pole realistlik ilma loomade arvu ja kasutuses oleva põllumaa olulise vähendamiseta. Mõlemal juhul tooks see kaasa

---

väga negatiivseid sotsiaalseid ja majanduslikke mõjusid nagu sektori koguväärtuse ja ekspordiväärtuse oluline vähenemine, sissetulekute langus, töökohtade kadu ja toiduga isevarustatuse langus.

Samuti leiti, et eesmärkide seadmise ja lisameetmete väljatöötamise juures tuleb hinnata meetmete koosmõju. Kuna Eesti loomkoormus on üks EL-i väiksemaid, siis näiteks loomade arvu vähendamine võib piirata ühtlasi mineraalväetiste kasutamise vähendamise saavutamist, kuna mineraalväetiste kasutamise vähendamisel on vaja muu hulgas suurendada orgaaniliste väetiste, sh loomasõnniku kasutamist. Orgaaniliste väetiste kasutamine on oluline ka muldade süsiniku sidumise võime suurendamiseks.

Kõigi töörühmas välja pakutud lisameetmete mõju ei ole alusandmete või metoodika puudumise tõttu võimalik kvantifitseerida ja kasvuhoonegaaside inventuuris arvestada. Need meetmed on näiteks: taastava põllumajanduse kontseptsiooni rakendamine, täppistaimekaitseseadmete kasutuselevõtt, toiduraiskamise vähendamine, taimse toidu tootmise ja tarbimise soodustamine, tarbija teadlikkuse tõstmine ja valikute suunamine, söödalisandite kasutamine, sordiaretus, talvine taimkate, viljavaheldus, maaparandussüsteemide korrashoid, veerežiimi kahepoolne reguleerimine. On ka tegevusi, mis alles ootavad tööstusskaalal kättesaadavaks muutumist, näiteks biosöe tootmine ja kasutamine süsiniku sidumise ja mullaviljakuse suurendamiseks, hajusmetaani heite püüdmine loomakasvatushoonetes, väiksema heitega (taastuenergiast) toodetud väetised, loomapidamishoonetes jääktoitainete püüdmine ja väetisainetena taaskasutamine.

Võttes arvesse töörühmas ja mujal esitatud ettepanekuid, sätestatakse põllumajandussektori kasvuhoonegaaside heitkoguse eesmärgid (koos põllumajanduse LULUCF osaga) aastateks 2030, 2035 ja 2040 järgmiselt:

1. 2030. aastaks -14% võrreldes 2022. aastaga ehk -45% võrreldes 1990. aastaga;
2. 2035. aastaks -17% võrreldes 2022. aastaga ehk -46% võrreldes 1990. aastaga;
3. 2040. aastaks -18% võrreldes 2022. aastaga ehk -48% võrreldes 1990. aastaga.

Eesmärkide täitmiseks on vaja rakendada lisaks olemasolevatele meetmetele järgmisi tegevusi:

- karjatamise osakaalu suurendamine,
- täiendavate biogaasijaamade rajamine,
- säästlikkuse kriteeriumidele vastava vedela biokütuse kasutamise soodustamine põllumajandusmasinates,
- mineraalväetiste kasutuse vähendamine,
- märgalaviljelus,
- maakasutuse muutused nt turvasmuldade harimisest tulenevate heitkoguste vähendamiseks viia põllumaa rohumaaks, mineraalmullal kultuurrohumaaks põllumaaks.

Olemasolevate ja lisameetmete maht, kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaal ja rakendamise eest vastutav sektor on esitatud allolevas tabelis.

Meede	Heite vähendamise potentsiaal		Maht	Olemasolev või lisanduv	Vastutaja
	t CO2 ekv aastas keskmiselt aastatel 2025– 2030	t CO2 ekv aastas keskmiselt aastatel 2030–2040			
Karjatamise osakaalu suurendamine	9900	11 300	Karjatamine 5% piima-lehmade, 23% ammlahmade ja 25% eri vanuses noorloomade puhul aastaks 2030	Olemasolev ja lisanduv	
Mineraalväetiste kasutuse vähendamine	41 820	59 070	Vähendamine 30% võrra	Lisanduv	
Märgalaviljelus	26 400	86 900	1000 ha/a	Lisanduv	
Maade kategooriate muutus (turvasmuldadel põllumaa rohumaaks, mineraalmullal kultuurrohumaaks põllumaaks)	13 990	27 980	1000 ha/a	Lisanduv	
Biogaasijaamade rajamine	18 900	31 490	Avatakse 5-7 uut jaama aastaks 2030	Olemasolev ja lisanduv	Riik ja erasektor
Säästlikkuse kriteeriumidele vastava vedela biokütuse soodustamine põllumajanduses	31 210	44 590	25% traktoritest ja liikurmasinatest kasutab alternatiivkütust aastal 2030	Lisanduv	Riik ja erasektor

Lisameetmete rakendamise tulemusena väheneb põllumajandussektori kasvuhoonegaaside heitkogus prognoosi kohaselt 2,2 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2030, ca 2,1 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2035 ja ca 2,1 miljoni t CO₂ ekvivalendini aastaks 2040. Põllumajandussektoris rakendavad Eesti põllumajandustootjad juba erinevaid süsinikuheidet vähendavaid meetmeid, mida kõike pole võimalik veel riiklikus kasvuhoonegaaside inventuuris arvesse võtta ning oluline on seetõttu panna senisest enam rõhku ka meetodikate arendamisele ja andmete parandamisele.

2.7 Maakasutus: elurikkust toetav ja süsinikku siduv maakasutus

Selle valdkonna arvestuslikku kliimamõju mõjutab enim raiemaht, metsa- ja põllumaad toimuv, aiandusturba kaevandamisest ning ammendatud turbatootmisaladest tulenev heide, maahõivest ja asulatest lähtuv heide. Maakasutus hõlmab ka looduse hoiu ja kaitsega seonduvat, mis peavad olema maakasutussektori kliimaeesmärkide seadmisel ja täitmisel arvesse võetud ning meetodite valikul tuleb eelistada neid lahendusi, mis üheaegselt aitavad tagada kliima- ja loodushoiu eesmäärke.

Maakasutussektoris seatakse viis põhimõttelist eesmärki:

- Ühtlane pikaajaline raiemaht, mille raames raied jäävad majandusmetsade netojuurdekasvu piiresse ja majandatavate metsade tagavara raiete tagajärjel ei kahane. Tagab kohalikule metsa- ja puidutööstusele tooraine stabiilse pakkumise ning järgib metsade säästliku majandamise põhimõtteid.
- Puidukasutusel pikaajaliste toodete osakaalu suurendamine ja kasutatavate loodusressursside (puit, turvas jm) maksimaalne väärindamine Eestis.
- Turbatööstuse heite mahu vähenemine võrreldes 2018-2022 keskmisega 12% ulatuses aastaks 2030, aastaks 2050 tasakaalustavad leevendusmeetmed turbatööstusest lähtuvat heidet 100% ulatuses.
- Kaitstavad alad moodustavad 30% maismaapindalast. Kaitse ja kahjustunud elupaikade taastamine tagab elupaikade hea seisundi, süsinikusidumise paranemise, maakasutussektoris seotud süsinikvaru suurenemise ning elurikkuse ja looduse hüvede säilimise. Kaitstavad alad tasakaalustavad intensiivsemalt kasutatavate piirkondade mõju ning tagavad Eesti looduse pikaajalise vastupidavuse kliimamuutuste mõjudele.
- Raadamise kompenseerimiseks kliima- ja elurikkuse eesmäärke toetav metsastamine selleks sobivatel aladel, süsinikurikaste ökosüsteemide taastamine, kiiremaksuliste puiduistanduste rajamine, turbaalade ja turvasmuldade alade heite vähendamine.

Maakasutussektoris tekkiv kasvuhoonegaaside heitkogus hõlmab metsanduses, maahõives, turbatootmises, maakasutuses, sealhulgas kaevandamisega rikutud märgaladel, tekkivaid kasvuhoonegaaside heitkoguseid, milles võetakse arvesse puittoodetes sisalduvat süsinikvaru.

Maakasutuse, selle muutuse ja metsanduse sektorit reguleerib EL maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse määrus (EL) 2018/841, ning selle täiendus (EL) 2023/839 nn LULUCF määrus. Eestil on kohustus LULUCF määruse kohaselt 2016-2018 keskmise tasemega 2030. aastaks võrreldes täiendavalt suurendada sidumist või vähendada heidet 434 tuhat t CO₂ ekvivalendi võrra. Viimaste andmete kohaselt on 2016-2018 keskmine heitkogus ca 2400 tuhat t ning 2030 siht oleks seega 1,9 miljonit t (st määrusega seotud kohustuste täitmiseks võib sektor jääda heite poolele). Prognoosi järgne puudujääk 2030. aasta eesmärgist on ligi 172,32 tuhat tonni. Peamised perioodi heite vähendamise ja sidumise suurendamise võimalused on raadamise mahu vähendamine, raiemahu vähendamine, turba kaevandamise mahu vähendamine ning vähemal määral ka põllumajandusmaa heite vähendamine läbi erinevate meetmete. Perioodi 2026-2029 kasvuhoonegaaside eelarve ehk kasvuhoonegaaside netoheite ja sidumise summa fikseeritakse Euroopa Komisjoni poolt 2025. aastal esitatud kasvuhoonegaaside inventuuriandmete põhjal (2021., 2022. ja 2023. aasta kasvuhoonegaaside inventuuriandmete keskmise väärtuse järgi) ja eelarve järgimist hinnatakse 2032. aastal esitatud kasvuhoonegaaside inventuuriandmete põhjal.

Puudujäägi katmiseks on võimalik osta teistelt liikmesriikidelt üle jäävaid ühikuid, samas on ühikute kättesaadavus ebamäärane ning kuna tehinguid ei ole tehtud, siis hinda on keeruline ennustada.

Maakasutuse- ja metsanduse on KHG inventuuris raporteeritavatest sektoritest ainus, kus toimub süsiniku sidumine. Peamised parameetrid, mis sektoris arvestuslikku süsinikubilanssi peamiselt mõjutavad ning mida KHG prognoosimisel kasutatakse on raiemaht, muutused metsamaa pindalas, puistute hektari- ja üldtagavara, põllumaa ja põllukultuuride pindala, rohumaade pindala, turba kaevandamise pindala, aiandusturba tootmise maht ja asulaks muutunud maad. Lisaks on suure sisulise tähtsusega süsinikuvaru hoidmisel ja süsiniku sidumisel looduslike ökosüsteemide kaitse ja hea seisundi tagamine, kahjustunud ökosüsteemide taastamine, sh süsinikurikaste ökosüsteemide seisundi parandamine, kuivenduse keskkonnamõjude vähendamine ja turvasmuldade kaitse ning nende kahjustumist vältivate sobivate majandamisvõtete valimine.

Sektori eesmärkide ja võimalike lisameetmete osas ettepanekute tegemiseks kutsus Kliimaministeerium kokku elurikkuse ja maakasutuse töörühma, kuhu olid kaasatud selle valdkonna eksperdid ja huvirühmad. Töörühma kohtumistel esitletud dokumendid, arutelude protokollid ja töörühma arutelude kokkuvõte on leitavad [Kliimaministeeriumi kodulehel](#).

Maakasutuse ja elurikkuse töörühmas käidi Kliimaministeeriumi poolt välja ettepanek saavutada LULUCF-i arvestuses 2030. aastaks heite ja sidumise tasakaal (sh hõlmatud ka põllumajanduslik maakasutus ja selle võimekus heidet vähendada kestliku toidusüsteemi töörühmast), mis on suurem kui EL määrusest tulenev eesmärk, kuid mis aitab leevendada samas sektoris perioodil 2021-2025 tõenäoliselt saavutamata jäävaid eesmärke ja võimalikest heitkoguste ostmisest tulenevat kulu riigieelarvele. Lisaks aitab LULUCF sektori 2030 eesmärk tasakaalustada tõenäolist vajakajäämist Jõupingutuste Jagamise Määrusega kaetud sektoris. Tagasisidet eesmärgi ettepaneku kohta anti töörühmas osalejate poolt pigem vähe ja rohkem arutati erinevate meetmete rakendamise võimalusi, potentsiaali ja mõju.

Töörühmas tõsteti esile klassikalise metsamajanduse tegevuste rolli süsiniku sidumise võimekuse tagamisel majandusmetsades, erinevate metsakasvatustööde olulisust (sh hooldusraied, metsauuendus, hõredate puistute ennakraie), madala põllumajandusliku või looduskaitseliku väärtusega alade metsastamist (sh on oluline alade hoolikas valik ning eelnevate kohapealsete inventuuride läbiviimine, et tagada sobivus metsastamiseks, välistada negatiivne mõju elurikkusele ja piirkonna olulistele looduse hüvedele ning turvasmuldadesse seotud süsinikule). Metsastamise vastuargumentidena toodi välja mitmekesiseks põllumajandustootmiseks (eelkõige karjatamiseks) sobivate alade vähenemist metsastamise tagajärjel. Töörühma aruteludes toodi esile ka istandike rajamist sh kiiresti kasvavate puuliikidega (haavikud, kaasikud, lepikud), puutuhaga väetamise võimalikku potentsiaali puidu kasvu soodustamiseks istandikes ja seeläbi süsinikusidumise suurendamiseks, mulla elustiku hoidmise tähtsust ja muldade süsinikuvaru hoidmise olulisust (sh on mulla süsinikuvaru hoidmisel väga oluline kuivendatud turvasmuldadel paiknevates majandusmetsades kliimasõbralikemate praktikate rakendamine).

Puittoodete puhul tõsteti esile puidu keemilise väärindamise potentsiaali ja kvaliteetse puitmaterjali olemasolu (hästi hooldatud majandusmetsad) olulisust pika elueaga puittoodete tootmiseks. Pikaajaliseks probleemiks on olnud töötlemata puidu (sh paberipuidu) ja vähekeerukate toodete (puidugraanulid, hake, saematerjal) eksport. Oluline oleks väikeste ja keskmise suurusega puidu väärindamisega ja pika kasutusega puittoodete tootmisega tegelevate ettevõtete toetamine. Avalike ehitiste hanketingimustes soovitati eelis anda puitehitistele ja seeläbi vähendada suure CO₂ jalajäljega materjalide, nagu betoon, kasutust. Toodi välja, et planeeritavad meetmed peaksid toetama Eesti majanduse konkurentsivõime kasvu, mida toetab kindlus ressursi stabiilse kättesaadavuse osas.

Märgalade (turba kaevandamise alad ja aiandusturvas) heide tuleneb otseselt turba kaevandamise mahust. Märgalade puhul on võimaluseks erinevad alternatiivid endiste kaevandusalade korrastamisel (nt märgalaks taastamine, metsastamine, märgalaviljelus). Eelistama peaks ala iseseisvale looduslikule arengule aitavat korrastamist (märgalaks taastamist), kuid konkreetsele alale ei pruugi kõik viisid sobida – tuleks leida igale alale sobivaim lahendus arvestades sh erinevaid kitsendusi nagu piirinaabrid, hüdrogeoloogilised tingimused jmt. Kaevandusturval on suur kliimamõju, samas arvestama peab sotsiaalmajanduslikku mõju ja sellega loodavat lisandväärtust. Aruteludes toodi esile turba kaevandamise lõpptähtaja seadmist, uutele aladele lubade andmise välistamist, uute lubade sidumist endiste kaevandusalade korrastamisega (lisaks juba kasutuses olevate alade korrastamiskohustusele), olemasolevate lubadega alade lõpuni kaevandamist, süsinikumaksu ja keskkonnatasu tõstmist ning selle arvelt kliimapositiivsete meetmete rahastamist. Toodi välja, et eksporditakse liiga vähe vääringdatud turvast, teravik tuleks suunata ekspordi asemel kohapealsele vääringdamisele.

Teistest sektoritest mõnevõrra enam sai töörühmas tähelepanu andmestik ja riigi poolt tehtud ning planeeritavad muudatused andmetega. Selge ootus on see, et maakasutuses toimuv peegelduks andmetes võimalikult täpselt (nt turba kasutamise ja märgalade korrastamise heitega seoses) ning kõikide tegevuste mõju oleks võimalik kajastada. Oluliseks peetakse ka seda, et kliimat ja elurikkust käsitletakse terviklikult koos ja mitte ainult selles sektoris, vaid sektorite ülesena kui alusprintsipi.

Looduskaitse ja elurikkuse vaatest on kõige olulisem põhimõte, et kliimameetmed ja elurikkuse head seisundit tagavad tegevused peavad võimalikult palju kattuma. Kliimameetmed ei tohi kahjustada elurikkust ning eelistada tuleb lahendusi, mis koos kliimamuutuste leevendamisega parandavad ka looduse seisundit. Heas seisundis ökosüsteemid on kasvuhoonegaaside sidumiseks ning kliimamuutuste mõjudega kohanemiseks äärmiselt olulised. Väga tähtis on hoida olemasolevaid väärtusi ja taastada juba kahjustunud ökosüsteeme. Olemasolevate väärtuste kaitse on oluline, kuna juba kahjustunud ökosüsteemide ning nendega seotud looduse hüvede taastamine on kulukas ja alati keerukam kui olemasoleva säilitamine.

Kliimamuutustega kohanemise vaatest on oluline panustada kliimakindluse suurendamisele ning arvesse võtta kliimariske, mis sektorit mõjutavad - sagenevad tormid, põuaperioodid, temperatuuri tõus ja sademete hulga suurenemine. Maastikud peavad olema mitmekesised, rohevõrgustik ja kaitstavad alad aitavad panustada asulate ja infrastruktuuri kliimakindlusesse ja hea elukeskkonna säilimisse. Metsanduses on oluline välja selgitada, millised puuliigid on tuleviku kliimale vastupidavamad. Eelistada tuleks kodumaiseid liike ning arvestades sellega, et muutuvast kliimas muutuvad ka kasvutingimused ja kahjurite leviku võimalused, mistõttu on tähtis geneetilise mitmekesisuse säilitamine. Eriliselt rõhutati kuivendusparadigma uuesti mõtestamise vajadust tänaste teadmiste juures, arvestades ka kohanemisvajadust, kuna sellel on oluline negatiivne mõju elurikkusele ja negatiivsed tagajärjed põudade ja kuumalainete sagenemisel. Tuleb üle minna vajaduspõhisele kuivendamisele, kahepoolsete süsteemide rajamisele, rakendada kuivendamise leevendusvõtteid vähendamaks kuivenduse elustiku- ja keskkonnamõju ning teha edasistele kuivendamistele asjakohane mõjude hindamine.

Toodi välja veel arvukaid võimalikke meetmeid, millel on suur ühisosa kliimamuutuste leevendamise, loodushoiu ja hea elukeskkonna tagamise vahel, kuid mille otsesest kliimamõju CO₂ arvestuses on keerulisem hinnata: looduspõhised lahendused linnades ja mujal, heas seisus linnade rohealad, linnade tihendamine hall-alade arvelt, maahõive prioritiseerimine (eelistatult arendada juba kahjustatud alasid), rohevõrgustiku säilimise tagamine linnades ja maastikes, mitmeotstarbeline maakasutus (nt kahjustatud aladele rajatav energiataristu kombineerida ökosüsteemide

---

taastamisega), arenduste 'looduspositiivsus' (arenduse käigus ala kehv looduslik seisund pigem paraneb läbi oskusliku planeerimise ja looduspõhiste lahenduste integreerimise) jpm.

Võttes arvesse töörühmas ja mujal esitatud ettepanekuid, seatakse maakasutussektori eesmärgid aastateks 2030, 2035, 2050, võrreldes 2022. aastaga, järgmiselt:

- (1) Maakasutussektori heitkoguste vähendamise eesmärk aastaks 2030 on saavutada 0-netoheide, st sektoris tekkiv kasvuhoonegaaside heide on tasakaalus sidumisega.
- (2) Maakasutussektori heitkoguste eesmärk on olla sidumises alates 2035. aastast.
- (3) Maakasutussektori eesmärk aastaks 2050 on saavutada sektoris kasvuhoonegaaside sidumine, mis võimaldaks kompenseerida teistes sektorites tekkivat kasvuhoonegaaside heidet, mida pole võimalik vähendada ega tehnoloogiliselt siduda.

Eesmärkide täitmiseks on Kliimaministeeriumi hinnangul vaja rakendada lisaks olemasolevatele meetmetele järgmisi tegevusi:

- Ühtlane pikaajaline raiemaht, mille raames raied ei ületa majandusmetsade netojuurdekasvu. See tagab, et majandatavate metsade tagavara raiete tagajärjel ei kahane ning kohalikule metsa- ja puidutööstusele on tagatud tooraine stabiilne pakkumine.
- 30% maismaa ja 33% metsade tõhus kaitse (loodusliku mitmekesisuse kaitse vastupidavuseks kliimamuutustele, elupaikade seisundi paranemine, kaitstavatesse metsadesse seotud süsinikuvaru suurenemine). Kaitstavad metsad kolmandikul metsamaast tagavad metsadega seotud elurikkuse ja looduse hüvede säilimise ning panustavad läbi metsamaa mitmekesistamise vastupidavuse kliimamuutuste mõjudele.
- Puidust kestvustoodete tootmise ja kasutamise soodustamine;
- Elurikkust ja põllumajandusliku tootmise arvestav metsastamine valitud aladel ja süsinikurohkete ökosüsteemide taastamine raadamise kompenseerimiseks.
- Kiirekasvulised istandused.
- Hõredate puistude ennakraie majandusmetsas
- Metsakultiveerimise (raiejärgne metsade uuendamine) mahtude suurendamine erametsamaal
- Ammendatud turbatootmisalade korrastamine märgaladeks, kahjustatud märgalade veerežiimi taastamine.
- Ammendatud turbatootmisalade metsastamine
- Aiandusturba kaevandamisest tuleneva heite vähendamine
- Ammendamata turbatootmisalade konserveerimine
- Turvasmuldadel põllumaa viimine püsirohumaaks
- Turvasmuldadele heidet minimeeriv majandamine
- Märgalaviljelus
- Puidu keemilise väärindamise soodustamine.
- Rohealad ja looduspõhised lahendused linnades
- Raadamise kahandamine ja maahõive prioritseerimine läbi oskusliku planeerimise
- Rohevõrgustiku säilimine ja hea seisund.
- Kahjustunud ökosüsteemide (eriti süsinikurikaste ökosüsteemide) taastamine.

Olemasolevate ja lisameetmete maht, vajaliku investeeringu summa, kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaal ja rakendamise eest vastutav sektor on esitatud allolevas tabelis.

Olemasolevate ja lisameetmete maht, kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaal ja rakendamise eest vastutav sektor on esitatud allolevas tabelis.

Meede	Heite vähendamise potentsiaal		Meetme maht	Olemasolev või lisanduv meede	Vastutaja
	t CO2 ekv aastas keskmiselt aastatel 2025– 2030	t CO2 ekv aastas keskmiselt aastatel 2030 – 2040			
1. Puidu kui ressursi stabiilne kättesaadavus, sh					
Majandusmetsa juurdekasvu piires ühtlane raieaht	1 018 450	1 224 560	Keskmine aastas 9,9-10,2 mln m ³		Riik ja erasektor
Istandike rajamine (sh kiirekasvuliste puuliikidega)	5 000	22 700	250 ha aastas	Lisaks	Erasektor
Põllumajandusliku või looduskaitselise huvita maade metsastamine elurikkust soosival moel (sh raadamise kompenseerimiseks)	50 000	22 700	750 ha aastas	Lisaks	Erasektor riigi toega
2. Suurem puidu väärindamine (sh keemiline ja mikrobioloogiline)	934 000	33 3 000	3 mln m ³ aastas	Lisaks	Erasektor
3. Turbatootmise keskkonnamõju vähendamine, sh					
Ammendatud turbatootmisalade korrastamine märgaladeks ja metsastamine	8240	20 220			Riik ja erasektor
Aiandusturba kaevandamisest tuleneva heite vähendamine	131 600	131 600	10% aastaks 2030 ja järkjärgult 0-netoheiteni liikumine aastaks 2050		Erasektor ja riik
Turvasmuldadel põllumaa viimine püsirohumaaks	74 780	116 330			
Turbatoodete ekspordi asemel kohapealne väärindamine	Kaudne mõju	Kaudne mõju			Erasektor
4. Loodushoid ja säästlik maakasutus (mõjud kaudsemal, pikaajalisemal hindamisel)					
Looduskaitse 30% maismaast, sh kolmandikul metsadest.	Kaudne ja otsene mõju / edaspidisel hindamisel	Kaudne ja otsene mõju / edaspidisel hindamisel			Riik
Kahjustunud elupaikade (eriti süsinikurikaste) taastamine	Kaudne ja otsene mõju / edaspidisel hindamisel	Kaudne ja otsene mõju / edaspidisel hindamisel			Riik
Kuivendamise keskkonnamõjude vähendamine	Kaudne ja otsene mõju / edaspidisel hindamisel	Kaudne ja otsene mõju / edaspidisel hindamisel			Riik ja erasektor

Turvasmuldadel heidet kahandavate majandamisvõtete rakendamine	Kaudne ja otsene mõju / edaspidisel hindamisel	Kaudne ja otsene mõju / edaspidisel hindamisel			Riik ja erasektor
Maahõive prioritseerimine, looduspõhised lahendused	Kaudne ja otsene mõju / edaspidisel hindamisel	Kaudne ja otsene mõju / edaspidisel hindamisel			Riik ja erasektor

Eelmainitud lisameetmete stsenaariumile lisaks koostati ka võrdlusstsenaarium raiemahuga 11 mln m³ (sh ka puittoode ühtlane kasutus 11 mln m³ korral), millest selgus, et 2030. aasta netoheite eesmärgi saavutamiseks tuleks juba 2030. aastaks aiandusturba kaevandamisest tulenevat heidet vähendada 92%. Seda stsenaariumit ei ole lähtuvalt sotsiaalmajanduslikest mõjudest otstarbekas rakendada.

Lisameetmetega prognoosi järgi muutub sektor 2030. aastast kasvuhoonegaaside sidujaks. Peamine mõju on tingitud ühtlasest raiemahust ning aiandusturba kaevandamise vähendamisest. Kliimaseadusega on küll sektorile seatud kõrgem ambitsioon kui ELi metsanduse, maakasutuse ja maakasutuse muutuse määrusest tulenev kohustus 2030. aastaks Eestile ette näeb, aga kuna prognooside kohaselt ei täida Eesti esimese perioodi (2021-2025) eesmärki ja ka jõupingutuste jagatud määrusega kaetud sektorites tekib teisel perioodil puudujääk, siis aitab seatud siht esimese perioodi prognoositud puudujääki kompenseerida ning 450 tuhat t CO₂ ekv saab ka jõupingutuste jagatud määrusega kaetud sektorite puudujäägi katteks kasutada, mis viib Eesti koos eri määruste sektorite omavahelise paindlikkusega 2030. aastaks kokkuvõttes kohustuste täitmiseni.

3. KLIIMAKINDLA MAJANDUSE SOODUSTAMINE

Kliimakindel majandus pakub pikaajalist konkurentsieelist, mille realiseerumiseks on vaja luua eelis puhastele tehnoloogiatele ning kasutada nii taastuvaid kui taastumatuid ressursse maksimaalselt tulu toovalt.

Kliimaseadus loob kliimakindla ja konkurentsivõimelise majanduse eeldused, kuna raamseadusena suunab see Eestile oluliste majandusvaldkondade arengut ning sätestab muus osas naaberriikidega sarnased eesmärgid.

Tervikuna on oluline, et kliimaseadus soodustaks kahe eesmärgi saavutamist:

- ettevõtjate suutlikkus konkureerida naaberturgude ettevõtetega, kus väiksem keskkonnajalajalg on oluliseks eeliseks;
- Eesti võimaluste toetamine valdkondades, kus meil on kliimakindlamas majanduses konkurentsieelis: kliima- ja keskkonnavaldkonna digilahendused, rannikumajandus, Eestis toodetavad vähese heitega kütused (nt biometaan), uute maavarade kasutuselevõtt ja materjalide ringlussevõtt, ressursside efektiivsem ja kõrgem väärimine (puit, jäätmed jm) ning suures mahus taastuenergia.

Ettevõtja jalajäljele omavad kõige suuremat mõju:

- Tarbitav elekter
- Hoonete ja seadmete energiatõhusus
- Kasutatavad ressursid

-
- Transport ja logistika

Seejuures on puhta ja taskukohase hinnaga elektri ja soojuste olemasolu on vajalik kõigis sektorites pakutavate toodete ja teenuste dekarboniseerimiseks, kestlike toodete ja teenuste järele tekkiva nõudluse rahuldamiseks ja äriühingute kestlikkusega seotud eesmärkide täitmiseks.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Kliimaministeeriumi poolt kutsuti kokku ettevõtluse ja ressursikasutuse töörühm, mille protokollid ja arutelude kokkuvõtte on leitavad [Kliimaministeeriumi kodulehel](#). Töörühma said sisendit anda kõikide teised töörühmade esindajad.

Ettevõtlusorganisatsioonid osalesid väga aktiivselt mitmes töörühmas ja tegid palju ettepanekuid, mis kohati olid ka vastassuunalised.

Kliimaseaduselt oodatakse investeerimiskindlust ja selgust eesmärkide ja võimalike piirangute osas. Olulisena nähti ka lisaks keskkonna- ja kliimaaspektidele ja sotsiaal-majandusliku mõju hindamist.

Kõige laialdasemalt toodi välja nõudlust rohe-energia järele, mis oleks konkurentsivõimelise hinnaga võrreldes meie konkurent-riikidega. Väga konkreetsete kitsaskohtadega toodi esile ka uute tehnoloogiate arendamisel vajadust paindlikuma regulatsiooni järele, mis võimaldaks suuremate kogustega katsetootmist teha ja nt jäätmeid kasutusele võtta. Aina rohkem on ettevõtjaid, kes on leidnud rohepöördes uue äriühing, olgu see energeetikas, transpordis või ka toidutootmises.

Puhastele tehnoloogiatele konkurentsieelise loomist toetavad järgmised põhimõtted:

- Avalik sektor loobub 2040. aastal fossiilkütuste kasutamisest, va valdkonnad, kus puuduvad tehnoloogilised alternatiivid;
- Uute tehnoloogiate kasutuselevõtuks antakse tegevusloa lihtsustatud ja kiirendatud korras
- 30% riigi CO₂ müügist saadavatest vahenditest suunatakse erasektori investeeringuteks uutesse tehnoloogiatesse ja energiaefektiivsusesse;
- 25% riigihangetest sisaldavad 2030. aastaks ühe hindamiskriteeriumina CO₂ heidet;
- Koostatakse koos ettevõtjatega 8 tehnoloogia arendamise teekaarti CO₂ heite vaba tehnoloogia kasutuselevõtuks;

Euroopa Liidu 2030. aasta jõupingutuste jagamise (JJM) ja maakasutuse, selle muutuse ning metsanduse (LULUCF) määrustega kaetud kohustuste täitmine

Kliimakindla majanduse seadusega võetud eesmärgid mõjutavad JJM ja LULUCF määrustega võetud kasvuhoonegaaside heitkoguse vähendamise kohustusi. JJM määruse kohustusega tuleb heitkogustega kauplemisüsteemist välja jääva energeetika, tööstuse ja transpordi, hoonete, põllumajanduse ja jäätmete sektoris heitkoguseid piirata 4,7 miljonit tonni CO₂ ekvivalendini aastaks 2030. LULUCFis tuleb heitkoguseid piirata 1947,82 tuhande tonni CO₂ ekvivalendini aastaks 2030.

Kliimaseadusega on LULUCF sektorile seatud kõrgem eesmärk kui ELi metsanduse, maakasutuse ja maakasutuse muutuse määrusest tulenev kohustus 2030. aastaks. Kuid arvestades, et prognooside järgi ei täida Eesti LULUCFi määruse esimese perioodi (2021-2025) eesmärki ning ka jõupingutuste jagamise määrusega kaetud sektorites tekib teisel perioodil (2026-2030) puudujääk, siis aitab ambitsioonikam siseriiklik LULUCFi eesmärk neid puudujääke kompenseerida. JJM ja LULUCF määrused näevad ette erinevaid paindlikkusmeetmeid, mis seisnevad ühikude laenamises, järgmistesse aastatesse ülekandmises ja teistele riikidele loovutamises.

Kliimaseaduse LULUCF netonull eesmärgi täitmisel on LULUCF määruse eesmärk täidetud ning tekib ühikute ülejääk 1536,60 tuhat tonni CO₂ ekvivalenti aastaks 2030. JJM ühikute kumulatiivne puudujääk 2030. aastal on 411,22 tuhat tonni CO₂ ekvivalenti. LULUCF määruse eesmärgi puhvriga täitmisel saab ülejäävaid ühikuid kasutada JJM kohustuse täitmiseks 450 tuhande tonni ulatuses. Seega kliimaseaduse eesmärkide täitmisel katab LULUCFi ülejääk JJMi puudujäägi. LULUCFi ühikute ülejääk 1536,60 tuhat tonni CO₂ ekvivalenti. Ülejääki saab realiseerida teistele liikmesriikidele vastavalt JJM määruse artikkel 5 ja LULUCF määruse artikkel 12 lõige 2 pайдlikkusmeetme tingimustele.